

Skutki uchwały połączonych izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. w procedurze cywilnej

1. Uchwała SN implementuje na gruncie krajowym wykładnię przepisów prawa UE, zawartą w wyroku TSUE z dnia 19.11.2019 r.

- 1.1. Uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. **jest logicznym następstwem odpowiedzi na pytanie prejudycjalne, udzielonej SN przez TSUE w dniu 19 listopada 2019 r.**, w sprawach połączonych (C-585/18, C-624/18, C-625/18), gdzie dokonano wykładni prawa UE dotyczącego standardów niezależności i niezawisłości organów, wymaganego przez art. 47 KPP i art. 19 TUE. Wykładnia ta działa *erga omnes*, w całej UE. Wszystkie organy krajowe zobowiązane są do lojalnej implementacji tego wyroku (art. 4 ust. 3 TUE.).
- 1.2. **Wyrok TSUE dotyczy tylko wykładni prawa europejskiego, natomiast pozostawił SN wyciągnięcie stąd wniosków dla prawa polskiego**, dostarczając mu kryteriów oceny z punktu widzenia spójności z prawem UE. Także odpowiedź na pytania konkretnie dotyczące polskiego prawa, ocen co do charakteru KRS i Izby Dyscyplinarnej (czego dotyczyły pytania) pozostawiono SN.
- 1.3. W wyroku SN z dnia 5 grudnia 2019 r. (III PO 7/18) SN rozstrzygnął konkretną sprawę indywidualną, leżącą u podstaw pytania C-585/18. Zarazem stosując się do standardów i zasad oceny niezależności organu i niezawisłości sędziego, **ocenił sytuację KRS i Izby Dyscyplinarnej SN, jako organów wykazujących deficyty niezależności i niezawisłości**. Podobnie SN postąpił w pozostałych sprawach (II PO 8/18, III PO 9/18), które legły u podstaw orzeczenie TSUE z dnia 19 listopada 2019 r.
- 1.4. W orzecznictwie SN zaznaczyły się natomiast **rozbieżności interpretacyjne** (III PO 7/18, I NOZP 3/19 (7), II DSI 17/18, III KO154/18, III KZP 4/19), **w kwestiach objętych skutkami orzeczenia TSUE** z dnia 19.11.2019 r. To spowodowało podjęcie inicjatywy na podstawie art. 83 § 1 ustawy o SN, zmierzającej do ujednoczenia wykładni. Wątpliwości o których mowa, dotyczą postępowań z udziałem sędziów, powołanych na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w procedurze ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (dalej: „neoKRS”).

- 1.5. Uchwała Izby połączonych ma wymiar praktyczny. **Uchwała nie tworzy nowych norm**, nie jest też aktem stosowania prawa *sensu stricto*. Zawiera interpretację obowiązujących przepisów, zwłaszcza k.p.c. i k.p.k. SN wypełnia w ten sposób swoją ustrojową rolę – zapewnienia spójności prawa - tak w porządku krajowym (art. 2, 45, 183 Konstytucji), jak i w zakresie jego zgodności z prawem UE, poprzez implementację wyroku TSUE. Celem uchwały jest usunięcie wątpliwości w stosowaniu obowiązującego prawa i zapobieżenie - w maksymalnie możliwym zakresie przy zastosowaniu środków stojących w dyspozycji SN - chaosowi prawnemu, grożącemu efektywnej realizacji prawa do sądu, jakie przysługuje jednostkom - także jako obywatelom UE. Chaos ten jest konsekwencją braków w niezależności KRS co przekłada się na wątpliwości dotyczące niezawisłości sędziów powoływanych z jej udziałem. Rodzi to niepewność co do stabilności wyroków zapadłych z udziałem takich sędziów. Uchwała pomaga tę niepewność rozproszyć. **Konstytucyjne prawo do sądu wymaga, aby jednostka była sądzona przez sąd należycie obsadzony, przez sędziego odpowiadającego kryteriom uznawanym w całej UE. Sędziowska niezawisłość i niezależność jest sama w sobie gwarancją efektywnego prawa jednostki do sądu.**
- 1.6. Jako zasada prawna, **Uchwała wiąże składy orzekające Sądu Najwyższego. Jej cel jest jednak szerszy. Chodzi o ujednoczenie praktyki interpretacyjnej** nie tylko w SN, ale także we wszystkich sądach powszechnych i wojskowych (art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o SN). Ujednoczenie działa mocą autorytetu SN, zabezpieczonego rozpoznawaniem przez SN środków zaskarżenia.
- 1.7. **Uchwała** niczego sądom nie nakazuje, ani nie tworzy nowych norm. Nie jest aktem normatywnym i tym samym **nie wkracza w kompetencje organów stanowiących prawo. Nie zajmuje się też w ogóle kwestią statusu sędziów powołanych z procedury z udziałem nowej KRS.** Kompetencyjnie uchwała nie wykracza poza to, co SN przyznaje względem orzecznictwa art. 83 § 1 ustawy o SN. Uchwała przypomina o mechanizmach i instrumentach procesowych, już istniejących w polskim prawie, które mogą być wykorzystane przez SN, sądy powszechne i wojskowe. W szczególności nieporozumieniem jest na jej tle dopatrywanie się sporu kompetencyjnego między SN a Sejmem i Prezydentem. - co zostało sformułowane we wniosku Marszałka Sejmu do Trybunału Konstytucyjnego (Kpt 1/20) i co spowodowało podjęcie postanowienia zabezpieczającego przez TK którego przedmiotem miałyby być wstrzymanie możliwości podejmowania uchwał w zakresie kształtowania składu KRS, trybu przedstawiania Prezydentowi kandydat na sędziego, wykonywania prerogatyw Prezydenta w zakresie powoływania sędziów oraz kompetencji sędziów powołanych przez Prezydenta. Już **porównanie treści Uchwały z zakresem zabezpieczenia udzielonego przez TK ujawnia brak sporu kompetencyjnego i interferencji Uchwały SN z prerogatywami prezydenta czy funkcjami Sejmu.**
- 1.8. Uzasadnienia uchwały jeszcze nie jest znane. Jednakże już teraz sądy, strony i pełnomocnicy muszą wiedzieć, jak określić skutki Uchwały w sprawach które

prowadzą lub które ich dotyczą, a zwłaszcza tam, gdzie biegną terminy. Dlatego - **ograniczając się tylko do postępowań cywilnych (pewne odmienności dotyczą spraw karnych)** - staramy się przedstawić instrumenty procedury, do których Uchwała się odwołuje, na tyle, na ile jest to możliwe przed poznaniem pisemnego uzasadnienia.

2. **Czasowy zakres oddziaływania Uchwały.**

- 2.1. W stosunku do orzeczeń sądów powszechnych w sprawach cywilnych, uchwała ma zastosowanie jedynie *pro futuro* i to tylko w stosunku do postępowań, które w chwili wydawania uchwały nie zostały jeszcze zakończone lub zostaną wszczęte później. Z jej pkt 3 wprost wynika, że nie można w oparciu o sformułowaną w tej uchwale wykładnię kwestionować orzeczeń już wydanych.
  - 2.2. W tym miejscu zwracamy uwagę na istotną różnicę pomiędzy postępowaniem cywilnym a karnym, jeśli chodzi o postępowania w toku. W przypadku postępowań karnych skutki określone w pkt 1 i 2 uchwały nie dotyczą orzeczeń, które zostaną wydane w toczących się w dniu wydania uchwały postępowaniach karnych przed danym składem sądu. W przypadku postępowań toczących się w oparciu o przepisy k.p.c., takiego ograniczenia skutków określonych w pkt 1 i 2 SN nie zawarł. Jak się wydaje, przyczyną takiego rozróżnienia jest chęć zapobieżenia powtarzania postępowań karnych w toku. O ile bowiem dokonane w toku postępowania skuteczne zakwestionowanie niezależności sędziego zasiadającego w składzie sądu rozstrzygającego sprawę cywilną i wyłączenie go od orzekania nie doprowadzi do konieczności powtórzenia całości postępowania (art. 47b § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych i art. 323 k.p.c.), o tyle w przypadku spraw karnych, z uwagi na zasadę niezmienności składu orzekającego, taki skutek by nastąpił (zob. art. 402 § 2 oraz art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), a czego SN sugeruje w uchwale unikać, zwłaszcza, że może chodzić o postępowania toczące się długo, a które należałoby powtarzać. Można się domyślać, że zakreślając w ten sposób ramy temporalne stosowania swojej wykładni, SN miał na uwadze podobne względy, gdy w analogiczny sposób określił skutki uchwały pełnego składu SN z dnia 28.1.2014 r., BSA I-4110-4/13. Wówczas wskazano na koszty społeczne związane z powtarzaniem spraw sądowych, ryzyko wypaczeń w obszarze prawa i postępowania karnego oraz penitencjarnego i dlatego uznano, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji), a także powaga władzy sędziowskiej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni.
  - 2.3. Oczywiście, że tego rodzaju zróżnicowanie, mające ochronny charakter wobec podmiotowego prawa do sądu - jest nierówne. Jednakowoż konstytucyjny nakaz równości traktowania bynajmniej nie oznacza „jednakowości”. Zapewnienie równości może wymagać nierównego traktowania sytuacji skądinąd jednakowych - w imię ochrony konstytucyjnych wartości.
- ## 3. **Mechanizm sanacji przewidziany przez uchwałę w stosunku do sędziów orzekających w sądach powszechnych w postępowaniach cywilnych**

3.1. Mechanizm zdekoncentrowany, procesowy, demokratyczny. Uchwała SN oddaje w ręce samych sędziów sądów powszechnych mechanizm sanacji sytuacji, do jakiej doprowadziły wymiar sprawiedliwości wysiłki jego reformowania w sposób wadliwy. To mechanizm zdekoncentrowany, bo oddany w ręce orzekających sądów. Sądy muszą decydować same w stosowny sposób o jego wykorzystaniu, we właściwym momencie i przy wykorzystaniu konkretnego proceduralnego środka - dlatego jest to mechanizm proceduralny. Jest to mechanizm demokratyczny, ponieważ o implementacji wyroku TSUE zdecyduje gotowość, decyzje i umiejętność sądów powszechnych.

3.2. Trudności (czy niechęć) w jego uruchomieniu mogą wynikać z trojakiich przyczyn. Po pierwsze, znany jest antagonizm między sędziami „liniowymi” i „pałacowymi”. Odwołanie się w Uchwale do mechanizmu sanacji uruchomianego przez same sądy powinien być traktowany jako wyraz nadziei, że wspomniane antagonizmy i kreowana przez nie atmosfera, nie zaszkodzą zrozumieniu i sprawnej realizacji możliwości wskazanych sądom powszechnym. Po drugie, zakwestionowanie Uchwały w TK przez Marszałka Sejmu jako rzekomo wchodzącej w kompetencje Sejmu i Prezydenta a zwłaszcza postanowienie zabezpieczające, może zniechęcać sądy powszechne do korzystania przepisów k.p.c. w celu sanacji udziału sędziów rekomendowanych przez neoKRS. Jakkolwiek ani Sejm, ani Prezydent nie posiłkują się w swym działaniu przepisami k.p.c., co demonstruje pozorność wniosku. Po trzecie, na tle aplikacji mechanizmu, powstanie z pewnością wiele kwestii niejasnych. Oczekiwanie na wykształcenie się praktyki wymaga czasu, możliwość zadawania pytań prawnych jest ograniczona. Arsenal środków może być uzupełniony innym jeszcze instrumentem komunikacyjnym.

3.3. Ukryty potencjał nowego art. 44[1] k.p.c.

Nowowprowadzona regulacja art. 44[1] k.p.c. daje możliwość wystąpienia przez sąd rozpoznający sprawę do SN o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względem na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego. Omawiana uchwała SN dotyczy właśnie rozstrzygnięcia kwestii istnienia przymiotu bezstronności składu sądu. Mając na uwadze czasochłonność i niezbyt wydolną procedurę pytań prawnych, wskazany przepis może stać się efektywnym mechanizmem komunikowania się sądów powszechnych z SN, który w uzasadnieniach orzeczeń w kwestii przekazania, może określać bardziej szczegółową wykładnię dla konkretnych typów nieprawidłowości procedury nominacyjnej i tą drogą zapewniać jednolitość orzecznictwa.

3.4. Mechanizm sanacji postępowania przed sądami powszechnymi

Mechanizm ten wynika z pkt 2 uchwały i odwołuje się do konstrukcji nieważności postępowania wynikającej ze sprzeczności składu sądu z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.). **SN formułując treść uchwały wyraźnie i celowo wykluczył uznanie takiego sędziego za *iudex inhabilis***, ponieważ wówczas SN wskazałaby wprost na drugą z przesłanek nieważności postępowania objętą cytowanym przepisem w postaci rozpoznawania sprawy przy udziale sędziego wyłączonego z mocy ustawy.

Jakkolwiek uchwała SN odnosi się do przesłanki sprzeczności składu sądu z przepisami prawa, to wykładnia w niej zawarta może być przydatna przy rozpoznawaniu wniosków o **wyłączenie sędziego (*iudex suspectus*)**. Co więcej, wydaje się, że będzie to **pierwsza i najczęściej występująca możliwość „weryfikacji” sędziego – o czym będzie mowa w dalszej części niniejszego opracowania.**

3.5. Przesłanki konieczne do stwierdzenia nieważności postępowania

Udział w wydaniu orzeczenia przez sędziego powołanego na wniosek neoKRS nie powoduje sam przez się nieważności postępowania. Zgodnie z uchwałą, konieczne do tego jest **spełnienie kumulatywne dwóch**, sformułowanych w uchwale przesłanek:

- 1) wadliwość procesu powoływania sędziego
- 2) istnienie konkretnych okoliczności, w których wadliwość powołania prowadzi do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

3.5.1. Wadliwość powołania sędziego

Z uchwały wynika, że pierwsza z przesłanek będzie spełniona zawsze, gdy sędziego powołano w konsekwencji procedury przed neoKRS i do jej wykazania wystarczą dokumenty z procesu poprzedzającego powołanie na urząd.

3.5.2. Konkretnie okoliczności prowadzące do nieważności postępowania

Jeśli chodzi o drugą z przesłanek, to wprowadzie dotyczy ona nieważności postępowania, którą sąd winien zawsze brać pod rozwagę z urzędu, to jednak przesłanka ta jest zbliżona do instytucji *iudex suspectus* (art. 49 k.p.c.), ponieważ dotyczy kwestii związanych z faktami, które prowadzą do uznania, że sąd nie jest niezależny i niezawisły w stopniu wymaganym przez standard europejski i konstytucyjny.

Wydaje się (to przypuszczenie autorów, nie dysponujących jeszcze uzasadnieniem), że te „konkretnie okoliczności”, o których mowa w uchwale SN nie będą dotyczyły okoliczności samej sprawy, ponieważ wtedy mielibyśmy do czynienia z klasyczną sytuacją *iudex suspectus* (udział sędziego, co do którego istnieje okoliczność poddająca w wątpliwość jego bezstronności), ale okoliczności te powinny dotyczyć procedury zmierzającej do powołania sędziego na urząd albo okoliczności towarzyszących awansowi. Trudno w tym miejscu wskazywać na przykłady takich okoliczności, ale z pewnością mogą to być np. sytuacje, w których możliwe będzie wykazanie, że urząd sędziego został obsadzony wskutek wykorzystania znajomości, a zachowanie sędziego wskazuje na wdzięczność, czy lojalność wobec decydentów.

3.5.3. *Iudex suspectus*

Przy instytucji *iudex suspectus* należy się w tym miejscu na chwilę zatrzymać. W pierwszej kolejności trzeba mieć na uwadze odrębność instytucji procesowych sprzeczności składu sądu z prawem (co powoduje nieważność postępowania), do której odwołuje się uchwała SN i *iudex suspectus*, która jest podstawą do wniosku o wyłączenie sędziego, ale nie powoduje nieważności postępowania.

Pomimo to wydaje się, że skoro zgodnie z omawianą uchwałą, wadliwość procedury nominacyjnej może skutkować brakiem bezstronności sędziego, to wykładnia zawarta w omawianej uchwale w pierwszej kolejności może być przesłanką do właśnie wyłączenia sędziego na mocy art. 49 k.p.c. **Nie można z góry wykluczyć, że sam sędzia będzie składał wniosek o wyłączenie go od rozpoznawania sprawy relacjonując procedurę poprzedzającą jego powołanie na urząd, celem umożliwienia swoistej autoweryfikacji** w drodze oceny przebiegu tej procedury pod kątem zaistnienia konkretnych okoliczności pozbawiającymi go (a w zasadzie sąd, w którego składzie zasiada) przymiotu bezstronności i niezawisłości. Jednak wydaje się, że **uruchamianie procedury kontroli powołania takiego sędziego będzie domeną stron i ich pełnomocników, z przedstawianiem tych „konkretnych okoliczności” i dowodzeniem ich włącznie.** Trzeba przy tym zaznaczyć, że z tej procedury będą wyłączone sądy i wydziały odwoławcze, ponieważ zgodnie ze znowelizowanym niedawno k.p.c., o wyłączeniu orzeka sąd I instancji, jak również rozpatruje tzw. zażalenie poziome na odmowę wyłączenia (art. 52 oraz art. 391[1a] § 1 pkt 10 k.p.c.). Prowadzić to będzie do sytuacji, że o wpływie procedury nominacyjnej na niezależność i niezawisłość sędziego będą decydować koleżanki i koledzy z wydziału (chyba, że zabraknie dostatecznej liczby sędziów – wówczas orzeknie sąd przełożony).

W tej procedurze pociągnie to za sobą ogólne zagrożenie wiążące się z niedewolutywnymi środkami zaskarżenia. Chodzi nie tylko o brak jednolitości orzecznictwa, ale i konieczność ocen dotyczących awansu kolegów; co z przyczyn czysto ludzkich jest kwestią bardzo trudną do demonstrowania ostentacyjnego obiektywizmu.

3.4. Badanie nieważności postępowania cywilnego przy rozpoznawaniu środków zaskarżenia

3.4.1. Rozpoznawanie środków odwoławczych dotyczy – z natury rzeczy – dalszej perspektywy czasowej stosowania wykładni zwartej w uchwale SN. Jak się wydaje, zgodnie z pkt 2 uchwały, kumulatywne spełnienie przesłanek nieprawidłowości procedury nominacyjnej z udziałem neoKRS i „konkretnych okoliczności” skutkuje sprzecznością składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., a zatem jest okolicznością powodująca nieważność postępowania. To z kolei powoduje, że sąd odwoławczy zobowiązany jest do brania tej okoliczności pod rozwagę z urzędu, przy czym związany jest zakresem zaskarżenia (art. 378 § 1 k.p.c.), co dotyczy także postępowania zażaleniowego (art. 397 § 3 k.p.c.). Nie można wykluczyć także nieważności postępowania określonej uchwałą SN jako podstawy do zaskarżenia orzeczenia skargą o stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w

sprawie, ponieważ jej podstawą może być naruszenie norm postępowania (art. 424[4] k.p.c.)

- 3.4.2. W przypadku skargi kasacyjnej, zasadność zarzutu nieważności postępowania obciąża SN do przyjęcia skargi do rozpoznania (art. 398[9] § 1 pkt 3 k.p.c.), ponadto, nawet w braku zarzutu, o ile SN skargę już przyjął do rozpoznania, to w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania (art. 398[13] § 1 k.p.c.). SN może jednak wziąć pod rozwagę zarówno z urzędu, jak i wskutek podniesienia zarzutu, tylko nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji, chyba, że skarżący zarzuci, że sąd drugiej instancji nie wziął pod uwagę nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji¹.
- 3.4.3. Z punktu widzenia sądu, od strony praktycznej głównym problemem do rozstrzygnięcia będzie możliwość poszukiwania przez sąd odwoławczy z urzędu okoliczności i dowodów związanych z istnieniem „konkretnych okoliczności” procedury nominacyjnej skutkujących nieważnością postępowania. Wydaje się, że rządząca postępowaniem cywilnym zasada dyspozycyjności mocno ogranicza inicjatywę sądu odwoławczego. Sąd odwoławczy może na pewno oprzeć się na twierdzeniach i dowodach zaofiarowanych przez strony w jakiegokolwiek fazie postępowania. Może także dopuszczać dowody z urzędu, jeśli są mu takie znane, a dotyczą okoliczności wskazanej przez stronę lub wynikającą z akt sprawy, a która może skutkować istnieniem tych „konkretnych okoliczności” powodujących nieważność postępowania. Sąd odwoławczy może także powołać się na fakty powszechnie znane i co do których informacja jest powszechnie dostępna, oraz fakty znane sądowi z urzędu, jednakże sąd powinien zwrócić na nie uwagę stron (art. 228 k.p.c.). W tym ostatnim wypadku mogą to być fakty znane sądowi odwoławczemu z urzędu wskutek rozważania analogicznych kwestii w innych sprawach. Związany zasadą dyspozycyjności, sąd odwoławczy nie może natomiast przejawiać inicjatywy w celu poszukiwania „konkretnych okoliczności” skutkujących nieważnością postępowania.
- 3.4.4. Jeśli chodzi o formułowanie zarzutów w środkach zaskarżenia, to kwestia ta nie wymaga szerszego komentarza. Z pewnością należy wskazać jako podstawę zaskarżenia, za omawianą uchwałą SN, przepisy art. 379 pkt 4 k.p.c., art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Najtrudniejszym elementem będzie wykazanie istnienia „konkretnych okoliczności” procedury nominacyjnej skutkujących nieważnością postępowania. Wydaje się, że SN wydając uchwałę był świadomy trudności dowodowych w wykazywaniu tych „konkretnych okoliczności”, co wskazywałoby na trafną intencję przypisania skutku nieważności postępowania jedynie na skutek wyjątkowo jaskrawych nieprawidłowości w procedurze nominacyjnej sędziego.

---

¹ Kodeks postępowania cywilnego. Tom I A. Komentarz. Art. 1-424[12], red. A. Góra-Błaszczkowska, CH BECK 2020, komentarz do art. 398[9], nb 21, Legalis.

3.5. Brak możliwości wznowienia postępowania

Nie każda przyczyna nieważności postępowania stanowi przesłankę do wznowienia postępowania. W uchwale SN nieważność postępowania powinna być wynikiem sprzeczności składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Nie jest to jednak przesłanka do wznowienia postępowania, ponieważ jeśli chodzi o obsadę sądu, to zgodnie z art. 401 pkt 1 k.p.c., aby wznowić postępowanie, w składzie sądu musiałyby uczestniczyć osoba nieuprawniona (a uchwała w ten sposób wadliwie powołanych sędziów nie określa), albo orzeczał sędzia wyłączony z mocy ustawy (a jak już wyżej wskazano, uchwała SN nie przewiduje takiego skutku). Stąd też udział w wydaniu orzeczenia przez sędziego powołanego wskutek postępowania przed neoKRS nie może w ogóle stanowić przesłanki do wznowienia postępowania wszczętego po wydaniu uchwały SN. Na marginesie należy zaznaczyć, że w stosunku do orzeczeń wydanych wcześniej, sama uchwała wyklucza nieważność postępowania wynikającą z tej okoliczności.

3.7. Brak możliwości definitywnego „oczyszczenia” sędziego

Przyjęty w uchwale SN model procesowego badania wpływu procedury nominacyjnej sędziego na niezależność i niezawisłość sądu powoduje, że nie ma środka proceduralnego, który pozwoliłby definitywnie przesądzić w stosunku do danego sędziego o skutkach dotyczącego go defektu nominacyjnego. Dana kwestia rozstrzygana zapewne będzie wpadkowo na gruncie danej sprawy i w innej sprawie te same okoliczności mogą być podnoszone, badane, jak i zupełnie inaczej oceniane. Ponadto w różnych postępowaniach różny może być zasób wiedzy o „konkretnych okolicznościach” procedury nominacyjnej. Ponadto, te same okoliczności, które nie skutkowałyby efektywnym wnioskiem o wyłączenie sędziego na podstawie art. 49 k.p.c., mogą być inaczej oceniane w trakcie rozpoznawania środka odwoławczego na gruncie art. 379 pkt 4 k.p.c. Można oczekiwać, że z czasem wykształcą się linie orzecznicze w stosunku do konkretnych okoliczności, choć – jak już wyżej wskazano – mogą to utrudniać tzw. zażalenia poziome.

4. Uchwała nie dotyczy stosunku służbowego sędziego

Uchwała nie dotyczy stosunku służbowego sędziego. Jakkolwiek z procesowego punktu widzenia wadliwość procesu powołania sędziego dokonanego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) ma istotne znaczenie, to Sąd Najwyższy nie wypowiedział się w kwestii ważności powołania sędziów. Co więcej, z pkt 2 i 3 uchwały można wysnuć wniosek, że w stosunku do sędziów sądów powszechnych, wojskowych oraz sędziów SN spoza Izby Dyscyplinarnej – o takiej nieważności nie ma mowy, skoro SN dopuścił utrzymanie w mocy orzeczeń wydanych z udziałem tak powołanych sędziów. Należy mieć na uwadze, że stosunek służbowy sędziego doznaje gwarancji konstytucyjnych (art. 180 ust. 1 Konstytucji).

4.1. W sądach powszechnych nie powinno się odsuwać sędziów od orzekania mocą działań administracyjnych

W sądach powszechnych uchwała nie stwarza żadnych kompetencji dla organów (prezesów, przewodniczących wydziałów), w szczególności do dokonywania wobec sędziów czynności administracyjnych związanych z odsuwaniem do orzekania, ponieważ mechanizm przewidziany uchwałą jest czysto procesowy.

4.2. W mechanizm sanacyjny w SN - zróżnicowanie

Inaczej sprawa się przedstawia w przypadku sędziów SN, których wadliwie powołano. Tutaj, każde orzeczenie wydane po dniu wydania uchwały SN (a w przypadku Izby Dyscyplinarnej - w ogóle każde) będzie skażone wadą nieważności postępowania. Wynika to zapewne ze świadomości, że w przypadku sędziów SN, nie ma możliwości weryfikacji ich procedury nominacyjnej w trybie rozpoznawania środków zaskarżenia orzeczeń wydanych z ich udziałem. Nie bez znaczenia zapewne była okoliczność, że znacząca liczba osób powołanych do SN z udziałem neoKRS nie była wcześniej weryfikowana w niewadliwych postępowaniach nominacyjnych w obrębie sądownictwa, będąc po raz pierwszy powołanymi na urząd sędziego.

W tej sytuacji wydaje się, że prezesi izb SN powinni wstrzymać się z włączaniem takich sędziów do składów orzekających. Wprawdzie nie ma w tym zakresie żadnej wprost wyrażonej normy kompetencyjnej dla prezesów izb SN, to jednak w tym miejscu trzeba przypomnieć, że uchwała SN jest pokłosiem orzeczenia TSUE z 19 listopada 2019 r. i stanowi element stosowania prawa UE. Uchwała SN przesądziła, że w ramach składów SN wadliwość powołania sędziego SN z udziałem neoKRS zawsze będzie skutkować w przyszłości wadliwą obsadą sądu i prowadzić będzie do nieważności postępowania - co ma bezpośredni związek z gwarantowanym przez art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej prawem do niezawisłego i bezstronnego sądu. Z tego też względu niewyznaczanie do składów orzekających wadliwie powołanych sędziów SN będzie wynikało z wypływającej z art. 197 ust. 1 TFUE oraz orzecznictwa TSUE zasady *effet utile* prawa UE, zgodnie z którą procedury krajowe nie mogą czynić przeszkód w rzeczywistym korzystaniu przez jednostki z praw określoną Kartą Praw Podstawowych UE i w związku z tym organ krajowy jest nie tyle uprawniony, co zobowiązany do pominięcia takiej krajowej regulacji proceduralnej². W tym przypadku prezesi izb SN powinni w taki sposób korzystać ze swoich kompetencji w zakresie przydzielania spraw, aby nie dopuszczać do naruszenia art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej poprzez rozpoznanie sprawy w sposób jednoznacznie przekreślający prawo strony do bezstronnego i niezawisłego sądu. Z tych samych względów, zważywszy na treść pkt 4 uchwały, Izba Dyscyplinarna w ogóle nie może działać.

Prof. dr hab. Ewa Łętowska, sędzia TK w stanie spoczynku, pierwsza Rzecznik Praw Obywatelskich, członek rzeczywisty PAN

Dr Marcin Krzeziński, pracownik Katedry Prawa Konstytucyjnego UJ, radca prawny, redaktor naczelny konstytucyjny.pl

---

² Zob. np wyrok TSUE w połączonych sprawach C-188/10 i C-189/10, pkt 43-44.